

„A JÖVEDÉK”

Jubilál az osztrák dohányjövédék, most mult 150 esztendeje, hogy megszületett. A bécsiek alkalmi színdarab előadásával ünnepezték meg a nevezetes évfordulót és itt történt, hogy a színházban egy bűzbomba felrobbant. Ez a fölrobbant bűzbomba tett figyelmessé bennünket a dohányjövédék jubileumára. A „jövédék” különben bizvást megünnepelhetnénk mi, magyarok is, már csak azért is, mert a dohány, amelyből az osztrák jövédék 150 év óta táplálkozik: Magyarországon terem. Színivalóval főként a multban, mi láttuk el az osztrák szomszédot.

A dohányt ismerték Ausztriában már a XVII. században is, de hogy milyen nagy-szerűen lehet pénzeln belőle, arra csak akkor jött rá a bécsi kormányzat, mikor Budavárát visszafoglalta a töröktől. Ez a diadal rengeteg pénzébe került. Kiürült a császári kassza. Akkor próbálkozott meg az osztrák fináncudomány néhány új jövédelmi forrással és ezek között a próbálgatások között volt a dohányból várható jövédelm is. A pipázás szenvedélye másutt is, de nálunk is akkoriban kezdett nagyon népszerű lenni és a XVII. század hetvenes éveiben találták ki rólunk Bécsben, hogy „nagy pipájú és kevés dohányú” nemzet vagyunk. A bécsi császári kormány a pipázó szenvedélyre alapította a számítást, mikor a későbbi dohányjövédék első primitív fajtáját, az *Abbaldot* megcsinálta. Az *Abbaldo* nevű intézmény olcsón összevásárolta a magyarországi dohánytermést és drágán adta el ott, ahol szükség volt dohányra. Ez volt a császári pénztár kalkulációja. Mivel azonban az osztrák császárok nagyon el voltak foglalva a háborúikkal, ezt a jövédelmi forrást nem tudták úgy kihasználni, ahogy szerették volna. Az igazi *Abbaldot*, amely aztán csakugyan dús jövédelmet hajtott a császári pénztárnak: II. József teremtette meg. Ebből az intézményből különösen a XIX. század első felében nagyszerűen pénzelt a bécsi kormányzat, de ebből gazdagodott meg néhány magyarországi nagykereskedő is. *Ullmann* Móricnak, aki a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankot segítette megalapítani: a magyar dohány szerezte meg a vagyont és a *Szitányi* predikátumot; a *Schossbergerek* és csetei *Herczog* Péterék szintén a dohány révén tollasodtak meg. De Magyarország gazdasági jövédelmeinek is egyik legdúsabb forrásává lett a dohány.

1662-ben megjelent *Calendáriumában* *Lippay* János jezsuita még csak annyit tud a „tabáka” hasznavehetőségéről, hogy „igen jó mind a levele, mind a kifacsart leve és a levelének megtört pora is a sebekre”. Inkább gyógyfűként emlegeti tehát, noha a pipázás és a tubakolás már javában divatozott akkoriban is a társadalom minden rétegében, bár úgy a külföldön, mint Erdélyben akkor indítottak irtóhadjáratot az új szokás ellen. Amint tudjuk, a dohányzás passziója Keletről került Magyarországra és a török pasák már a XVI. században ajándékoztak egy-egy pipát főuraiknak, kik azonban ritkaságaik közé tették a furcsa szerszámot, mert nem tudtak veie mit kezdeni. Így járt a pipával *Bethlen* Gábor fejedelem is, ki 1614-ben kapott ajándékba egy pipát. Később azonban nagyon rászokott a magyar dohány ízére. Különösen a katonák szerették a pipát és a jászok 1671-i panaszlevelükben felemlítik, hogy a dohány nem fogy ki a végbeliek szájából és ahol megjelennek, mindenütt dohányt követelnek a lakosságtól, kik — mint a panasz sejteti, — nem termelték, hanem pénzen voltak kénytelenek megvásárolni a színivalót a zsaroló katonák számára.

Az urak között is nagyban divatozott az új passzió s mint sok régi leltár mutatja: minden udvarházban, kastélyban akadt dohányos zacskó; némelyik igen díszes. Voltak továbbá pipák, pipaszárak s a hozzávaló ezüst eszközök. Az egyház főleg papjai: és tanítóit igyekezett visszatartani a furcsa szenvedélytől és többi között a sáros-templeni evangélikus esperesség 1683-ban kimondta, hogy amely pap dohányzik, az tét, a tanító pedig egy arany bírságot fizet. *Apafi* Mihály fejedelemnek különben a

dohányzás terén magának is kelemellen tapasztalatai voltak. Mikor az 1663-iki háborúban az érsekújvári török táborban járt, az erős és szokatlanul finom török dohánytól súlyosan megbetegedett. Erre annyira dühbe jött, hogy nemcsak maga utálta meg a dohányszívást, hanem megtiltá egész népének: parasznak, nemesnek egyaránt. Kimondta, hogy a tilalom ellen vétő nemes 50, a paraszt 6 forint bírságot fizet. De sok fogamatja nem volt a tilalomnak. Mikor aztán a kormányzat látta, hogy gátat vetni nem tud többé az új divatnak: fordított egyet a dolgon és elhatározta, hogy pénzt csinál a pipázás szenvedélyéből. És amit kigondolt, azt meg is valósította.

Természetesen Pesten is pipáztak már a XVII. században is. A polgárságnak azonban szemetszűrt, hogy nemcsak ő pipázik, hanem a cselédsége is. Nemcsak mesteruramék szítták a színivalót, hanem a mesterlegények is. Ez úglátszik, bántotta tekintélyüket, mert 1737-ben a választott polgárság — így hitták akkoriban a városatyákat — megkereste a nemes tanácsot, hogy tiltsa el a legényeket a pipázástól. A XIX. század elején már nagy dohánygyárak dolgoztak Pesten. A Dohány-utca is egy ilyen nagy dohánygyártól kapta a nevét. De sokan voltak itt, akik debreceni, meg selmeci pipát árultak; voltak vidékek, melyek jószagú pipaszárakat importáltak a pesti fogyasztás számára. Nem volt baj többé a pipázással egészen addig, amíg Bécsben ki nem fundálták, hogy mennyivel hasznosabb a dohányüzlet, ha az állam monopolizálja a dohányüzletet s maga is szivart gyárt és maga árulja a színivalót. A nyelvújítás ezekben az időkben találta ki a „szivar” szót, meg a „jövédék” szót. A *szivar* szót *Vörösmarty* Mihály használta első ízben; a *jövédék* szót pedig 1853-ban, vagyis a szabadságharc után *Ráth* György új törvényhozási szótárában találjuk először!

Mikor azonban az osztrák kormány megcsinálta a dohánymonopóliumot és trafikokat állított a Lombard-városokban és Magyarországon is: bizonyára nem gondolta, hogy mekkora ribillió támad majd a trafikintézmény során. Különben is forradalmi hangulat terjedt akkor egész Európában és amikor a bécsi kormányzat kimondta, hogy 1848 január 1-től kezdve Északolaszországban is csak trafikban lehet színivalót vásárolni: Milanóban a város kicsinyje-nagyja, egész lakossága mintegy titkos jelre egyszerre beszüntette a dohányzást.

— Trafikot pedig nem szívunk! — mondták az olaszok és nem is szíttak! Az osztrák kincstárt nagyon érzékenyen érintette a dohányzóknak ez a sztrájkja, de ezt a veszteséget még valahogy elviselte volna, ha Metternichék a trafikbojkottból valahogy k nem szagolták volna a forradalom szelét. A forradalom nem is késett soká, mert május 12-én Sziciliában kitört a ribillió Milanóban pedig csak a katonaság tudt.

Erzsébet Sósfürdő Strandfürdője megnyilt

(Tétényi út 12-16)

Gyógyszállóinkban napi penzlo 6.— pengő
Villamos közlekedés: 49, 19, 51

fékkentartani a népet. Az osztrákellenes hangulat rohamosan terjedt mindenfelé és március 13-án megmozdult maga Bécs is és a bécsi megmozdulást március idusán követte Pest. Nem a trafik idézte elő a forradalmat, de bizonyos, hogy az európai ribillió a milánói trafiksztrájkjal indult meg. Mi idehaza azóta is sokat küzdöttünk-harcollunk még a trafik ellen, mert a magyar ember sok mindennel megbékélt és sok mindentől se tudott mondani, de a *szüzdohányról* sem nem tudott, sem nem akart. Mit tagadjuk, végül mégis a trafik győzött. A régiek, az öregek, a turbulensek, a táblabíró pipásnemzedék lassacskán kihalt, de a trafik túlélte a táblabírókat és ma mindnyájan jövédéket szívunk.

Pásztor Mihály

A
**MAGYAR
HIRLAP**
**2½ NAPOS P
WEEKEND-K**
SIÓFOI
Elszállás
elsőrangú
20.5
HÉVIZ

Indulás: a déli pályaudvarról május 19-21-én este. Kényelmes utazás, előre lefoglalás szóbal, elsőrangú penziókban és
Jelentkezés a Magyar Aradi u.